

צידה שלא בכוונה

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מג עמוד א – עמוד ב

אמר רבי יצחק: כשם שאין נותנין כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה - כך אין כופין עליה כלי בשביל שלא תשבר. קסבר: אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת. . . . תא שמע: פורסין מחצלת על גבי כוורת דבורים בשבת, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד! - הכא במאי עסקינן - דאיכא דבש. אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי: תינח בימות החמה - דאיכא דבש, בימות הגשמים דליכא דבש - מאי איכא למימר? לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות. והא מוקצות נינהו! - דחשיב עלייהו. - הא לא חשיב עלייהו מאי - אסור? אי הכי, הא דתני ובלבד שלא יתכוין לצוד לפלוג ולתני בדידה, במה דברים אמורים - כשחשיב עליהן אבל לא חשיב עליהן - אסור! הא קמשמע לן: אף על פי שחשיב עליהן - ובלבד שלא יתכוין לצוד. מני? אי רבי שמעון - לית ליה מוקצה, אי רבי יהודה - כי לא מתכוין מאי הוי? הא דבר שאין מתכוין אסור! - לעולם רבי יהודה, מאי ובלבד שלא יתכוין לצוד - שלא יעשנה כמצודה, דלישבוק להו רווחא כי היכי דלא ליתצדו ממילא.

2. מרדכי מסכת שבת פרק כירה רמו שני -שיח

[דף מג ע"ב] ואי רבי יהודה כי לא מכוין מאי הוי וכי תימא לר' שמעון היכי ניחא הלא פסיק רישיה ומודה ר' שמעון בפסיק רישיה ויש לומר דלר' שמעון איכא לאוקומי דאיכא רווחא טפי ואינם רואין אותן כניצודות ולא הוי פסיק רישיה ומכל מקום לרבי יהודה אסור כיון דסוף סוף ניצודות בעבור המחצלת אסור ומשני דלישביק להו רווחא גדולה כל כך שיהו רואות אותו מכאן נראה בקיץ בעת שהזבובים מצויין אסור לסגור תיבתו בשבת אם לא יניח ריוח גדול שיוכלו לצאת דאי לאו הכי הם ניצודים ואפילו ר' שמעון מודה דאסור משום פסיק רישיה.

3. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שטז

[ב] כל דבר שבמינו ניצוד חייב אין במינו ניצוד פטור אבל אסור הלכך זבובים אף על פי שאין במינו ניצוד אסור לצודן לכן כתב בעל התרומות שאסור לנעול בשבת התיבה שיש בה זבובים אלא יתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לתיבה בענין שיוכלו לצאת משם ונ"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים נצודין בתיבה שאם בא לפתוח התיבה וליטלם יברחו ולא דמי לדבורים בכוורת דקתני פורסין המחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יכוין לצוד כי הכוורת קטנה היא והדבורים ניצודין בה ועוד דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי:

4. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד א – עמוד ב

תא שמע: פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת, בחמה - מפני החמה, ובגשמים - מפני הגשמים, ובלבד שלא יתכוין לצוד! - התם נמי, דאיכא דבש. - אמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי: תינח בימות החמה דאיכא דבש, בימות הגשמים מאי איכא למימר? - לא נצרכא אלא לאותן שתי חלות. - אותן שתי חלות מוקצות הן! - הכא במאי עסקינן - שחשב עליהם. - אבל לא חשב עליהם מאי - אסור, אדתני ובלבד שלא יתכוין לצוד - לפלוג ולתני בדידה: במה דברים אמורים - שחשב עליהן, אבל לא חשב עליהן - אסור! - הכי קאמר: אף על פי שחשב עליהן, ובלבד שלא יתכוין לצוד. במאי אוקימתא - כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, אימא סיפא: ובלבד שלא יתכוין לצוד, אתאן לרבי שמעון, דאמר: דבר שאין מתכוין מותר! - ותסברא דרבי שמעון? והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות! - לעולם כולה רבי יהודה היא, והכא במאי עסקינן - דאית ביה כוי. ולא תימא לרבי יהודה ובלבד שלא יתכוין לצוד אלא אימא: ובלבד שלא יעשנה מצודה. - פשיטא! - מהו דתימא: במינו נצוד - אסור, שלא במינו נצוד - מותר, קא משמע לן.

5. תוספות מסכת ביצה דף לו עמוד ב

אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה - פ"ה ובלבד שלא יכסה בו כל החלונות דלר' יהודה אסור ולר' שמעון מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר' שמעון משמע ליה דבכל ענין מיירי אפילו לעשות כעין מצודה לסתום כל החלונות ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והכא ודאי הן נצודות ופירש הר"ר משה מאייבר"א דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכורת אך אינו נראה וא"כ לא הוי פסיק רישיה ולא ימות ולר"ש מותר ורבי יהודה דאסר אפילו דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נראה לדבורים לצאת מן הכוורת.

6. תוספות מסכת שבת דף קג עמוד א

לא צריכא דעביד בארעא דחבריה - . . . . ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לג:): גבי אין ממעטין בי"ט משום ר"א בר"ש אמרו ממעטין ופריך והא קא מתקן מנא ומשני כגון שליטקטן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי משמע כפי' הערוך דכשאינו נהנה מותר אף על גב דהוי פסיק רישיה וליכא למימר כיון דאית ליה הושענא יתירתא אינו מתקן כלום דא"כ אמאי קאמר התם דסבר לה כאבוה דאמר דבר שאינו מתכוין מותר מיהו י"ל דאותו תיקון מועט כמו מיעוט ענבים דלא אסיר אלא מדרבנן לא גזרו חכמים כשאינו נהנה.

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שטז

סעיף ג

כל שבמינו נצוד, חייב עליו; * (יב) אין במינו ו נצוד, פטור אבל אסור. (יג) <ג> הלכך, זבובים אף על פי שאין במינו נצוד, אסור לצודן. הגה: * ולכן יש ליזהר (יד) שלא לסגור (טו) תיבה ז קטנה, או לסתום כלים שזבובים בו בשבת, דהוי פסיק רישיה שיצודו שם (בה"ת ומרדכי ס"פ כירה ואגור). * (טז) ח <ד> ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטלם משם, יברחו.

סעיף ד

(יז) פורסין מחצלת ע"ג הכוורת, (מקום שמתכנסים בו הדבורים לעשות דבש), * ובלבד שלא יכוין לצוד, וגם הוא (יח) בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים, כי היכי דלא להוי ט פסיק רישיה.

8. משנה ברורה סימן שטז

(טו) תיבה קטנה - אבל תיבה גדולה סבירא ליה לרמ"א דלכו"ע שרי דאפילו אם היה אדם עומד בתוכה לא היה יכול לתפסה בחד שחיה [יח] וגם הוא דבר שאין במינו ניצוד:

9. שער הציון סימן שטז

(יח) רוצה לומר, משום דהוי תרי דרבנן, משום הכי מותר באינו מכוון אף על גב דהוי פסיק רישיה [פרי מגדים]:

10. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

סעיף ו

. . . . יש אומרים (יד) דאסור (טו) לחתות האש תחת קדירה של עו"ג, לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בשר בחלב (הגהת מרדכי פ' הצלמים) . . . .

11. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן פז

סעיף ו' בהג"ה י"א דאסור לחתות האש. קשה לי הא אינו מכוין לבשל רק לחתות באש ופסיק רישא לא הוי דשמא לא בישל העובד כוכבים בהקדירה בשר וגם חלב וצ"ל דדוקא בספק דלהבא שמא לא יהא נעשה כן במעשה שלו כמו גורר

כסא וספסל דהוי ספק שמא בגרירתו לא יעשה גומא אבל בספק דעבר כמו הכא דאם יש בקדירה בלוע בשר וחלב בחיתוי זה בודאי יתבשל אלא דהספק שמא אין בו בליעת בשר וחלב זה מקרי פסיק רישא. ויש לע' דתליא במחלוקת הערוך ובעלי תוספות בשבת (דף ק"ג) ד"ה דקעביד ארעא דחבריה וכו' ע"ש דדעת הערוך דדבר שאינו מתכוין בפ"ר היכא שאינו נהנה מותר אפילו מדרבנן ומשמע שם אפ"ל בשאר איסורים כן דהא מביא ראייה מההיא דמזלפין יין וכו' שהוא שאר איסורים ע"ש וא"כ הכא מותר דהא אינו (מבשל) [מתכוין לבשל] הבלוע של העובד כוכבים ואף דהוי פ"ר מ"מ הא לא נהנה אולם לדעת תוס' שם דאסור מדרבנן ובשאר איסורים נראה דעתייהו דאסור ד"ת ע' בדבריהם ביומא (דף ל"ד ע"ב) א"כ הכא אסור וע' בהרא"ש פ"ד דשבת דגם להערוך בשאר איסורים אסור וע' במג"א (סי' ש"ך סק"כ) אכן לדעת הט"ז א"ח (סי' ש"י סק"ג) שכתב שם לדעת הטור בנועל התיבה וספק אם יש זבובים דמותר לנועלו דהוי דבר שאינו מתכוין ואף דהוי פ"ר מ"מ דלמא אין שם זבובים ולא הוי פ"ר א"כ לכאורה בנ"ד היתר גמור דהא אינו מתכוין לבשל כלי של עובד כוכבים ואפשר דאין בתוכו כלל בלוע בב"ח לא הוי פ"ר כתבתי זה שלא להיות האיסור חמור כי כמעט א"א לזהר העוברי דרכים. . . .

12. ביאור הלכה סימן שטז סעיף ג

* ולכן יש לזוהר - הנה הט"ז חידש כאן דבר חדש בענין פסיק רישא והוא. דכשם דהיכא דמספקא לן אם יעשה האיסור או לא אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר לר"ש כגון בגרירת מטה כסא וספסל דספק הוא אם יעשה חריץ ע"י הגרירה כמו כן ה"ה היכא דמספקא לן אם יש איסור בהמעשה שעושה והוא אינו מתכוין להאיסור נמי מותר לר"ש ולכן מותר בנעילת התיבה דשמא אין בה עתה זבובים ולולא דבריו הסברא להיפוך דאם האיסור יעשה בודאי ע"י המעשה [היינו הנעילה] אך ספק הוא אם יש כאן איסור [היינו דבר הניצוד] הו"ל ספיקא דאורייתא ושם בגרירה שאני דמספקא לן על דבר אחר היינו החריץ הנסבב ע"י פעולתו ולכך מותר דבר שאינו מתכוין דאפשר שלא יעשה החריץ משא"כ בענינינו דספק הוא על עצם הנעילה אם יש בזה מעשה צידה הוי כשאר ספיקא דאורייתא [ומצאתי בחידושי רע"א ביו"ד סימן פ"ז ס"ו בהג"ה שמצדד ג"כ מתחלה כסברתנו]. ולכאורה יש להביא ראייה להט"ז מתוספות כתובות ו' דהביאו מתחלה ראייה לשיטת הערוך דפ"ר דלא ניחא ליה מותר מהא דסוכה ל"ג דמעטין ענבי הדס ביום טוב ופריך והא מתקן מנא [היינו שמכשיר ההדס לצאת בו] ומשני כגון שלקטן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופריך והא פסיק רישא הוא ומשני כגון דא"ל הושענא אחריתא אלמא כיון דלא ניחא ליה בהאי תקון שרי ודחו התוספות וכן האור זרוע בהלכות שבת סי' נ"ט וז"ל הואיל וא"ל הושענא אחריתא שרי אפילו לר"ש דשמא לעולם לא יהא צריך לשניה ואשתכח דלא תקן כלי ולא פסיק רישא הוא אבל לר"י אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מלתא דכלי עבד עכ"ל הרי מוכח דגם בספק אם יש על הפעולה הזו גופא איסור ג"כ הוא בכלל דבר שא"מ דמותר לר"ש ויש לדחות דשם עכ"פ תלוי הדבר בענין דלהבא שמא יצטרך לה ויהיה תקון למפרע ע"י המיעוט הזה או לא יצטרך ולא יהיה תקון ודמי קצת להאי דגרירת כסא וספסל דספק הוא אם יעשה חריץ ע"י גרירתו או לא אבל בענינינו אנו דנין על הפעולה שעושה עכשיו והדבר תלוי בספק דלשעבר אם עושה בזה מעשה איסור דהיינו אם יש שם דבר הניצוד או לא הו"ל כשאר ספיקא ובענינינו לענין זבובים אין נ"מ בזה דהכא בלא"ה אינו אלא איסור דרבנן דהו"ל דבר שאין במינו ניצוד וא"כ הוא ספיקא דרבנן ונ"מ בעלמא היכא דהוא ספיקא דאורייתא כגון שרוצה לנעול הדלת ומספקא ליה אם יש שם צבי וכדומה שנכנס מתחלה לתוכו אפשר דהוא בכלל ספיקא דאורייתא אף שאינו מכוין להצידה. אכן מצאתי ראייה לדברי הט"ז מדברי הרמב"ן במלחמות פרק כירה גבי המיחם שפינהו וכו' ומקשה הגמרא הלא מצרף וקאמר ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר והקשו הראשונים הא מודה ר"ש בפסיק רישא ותירץ הרמב"ן דלהכי אינו אסור לשפוך מים למיחם ולא חיישינן למצרף דשמא לא הגיע לצירוף אף על פי שנתחמם הרבה שהמים מנעו אותו ושמא כבר נצטרפה ע"ש וכן תירץ המאירי שם הרי דגם בדבר התלוי בספק דלשעבר ג"כ אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר כדברי הט"ז וא"ל דטעם הרמב"ן משום ספק ספיקא דא"כ אמאי אצטריך הגמרא לומר דר"ש היא אפילו לר"י יהא מותר אלא ע"כ דס"ל להגמרא דזה לא נכנס בכלל ספק ספיקא ומ"מ מותר בזה כשאינו מתכוין וע"כ כדברי הט"ז הנ"ל:

13. הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף לח עמוד א – עמוד ב

הא למה זה דומה. . . והרשב"א ז"ל כתב בלשון הזה ובירושלמי נראה שהתירו לנעול בתחלה ביתו ולשמור ביתו וצבי שבתוכו וכיון שהוא צריך לשמור ביתו אף על פי שע"י כך ניצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור את הצבי בלבד דהכי גרסינן בירושלמי [הלכה ו] רבי יוסי בר בון בשם ר' חנינא היה צבי רץ כדרכו ונתכוין לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוין להעלותו ולהעלות נחילה של דגים עמו מותר רבי יוסי ברבי בון בשם רבי הונא היה מפקח בגל ונתכוין להעלותו ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר ולפי זה הא דאמר נתכוין לנעול בעדו לא בעדו בלבד דוקא קאמר אלא אם נתכוין לנעול אף בעדו קאמר ולומר שאילו צריך לנעול בעדו מותר אף על פי שמתכוין שיהא הצבי נצוד בתוכו עכ"ל ז"ל ודבריו תמוהים בעיני הרבה היאך אפשר שאפילו במתכוין לנעול בעדו ובעד הצבי יהא מותר וכי מפני שהוא צריך לנעול ביתו נתיר לו לעשות מלאכה בשבת ולא עוד אלא שאני אומר שאפי' שאינו מתכוין לנעול בעד הצבי כל שהוא ידוע שהצבי בתוכו ושאי אפשר לו שלא יהא הצבי ניצוד בתוכו אסור והיינו דאמרינן בכולה מכלתין [דף עה. וכו"מ] דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות וזו שאמרו בירושלמי ענין אחר הוא לומר שאם נתכוין לנעול את ביתו ולא נתכוין לצבי כלל אף על פי שאח"כ מצא הצבי שמור בתוכו מותר כלומר שאינו מחויב שיפתח את ביתו וסמכו לזו תינוק מבעבע בנהר ומפקח בגל ולא שיהו דומות ממש בענינם לפי שבענין פקוח נפש אפילו מתכוין למלאכת הרשות עם אותה מלאכה של פקוח נפש מותר וכיוצא בזה אמרו בגמרא דילן במס' יומא (דף פד ב) והטעם מפני שהוא מלאכת מצוה וחובה היא עליו לפיכך אף על פי שהוא מתכוין עם אותה מלאכה למלאכה אחרת שהיא אסורה בשבת התירו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מפקוח נפש המוטלת חובה עליו אבל במלאכת הרשות חס ושלום וזהו ששינו את הלשון בירושלמי דגבי צבי אמרו ונתכוין לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי וגבי תינוק אמר ונתכוין להעלותו ולהעלות וכו' אלא שסמכום ענין לומר שבשתיהן נעשית מלאכה אסורה עם מלאכה מותרת והוא מותר אבל לא שיהו עניניהם דומין זה לזה כנ"ל: